

УДК 81'373.45-115

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2021.19.1.28>

**АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ У ШВЕДСЬКІЙ МОВІ:
ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД ПРОБЛЕМИ**

**ENGLISH BORROWINGS IN SWEDISH:
GENERAL OVERVIEW OF THE ISSUE**

Кульчицький В.І.,

orcid.org/0000-0003-4646-6861

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології*

Національного авіаційного університету

Стрільчук А.І.,

orcid.org/0000-0001-8502-3815

*студент III курсу факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету*

У статті доведено, що проблема поширення та вживання англомовних запозичень у шведській мові на сучасному етапі є надзвичайно актуальною. Виділено фактори, які сприяли поширенню англійської мови в загальносвіттовому просторі, а саме: вивчення англійської мови дається легко, адже її граматики проста і логічна; англійська мова була офіційною мовою в більшості колоній Британської імперії, а її кордони охоплювали значні території; після закінчення Другої світової війни зріс політичний та економічний вплив США, що стало так званим «каталізатором»

поширення англійської мови у світовому співтоваристві; кількість міжнародних компаній і організацій, яка постійно зростає, співпраця з іншими країнами вимагає використання єдиної мови; поява Інтернету і прискорення процесів глобалізації. Розглянуто варіанти тлумачення поняття «англіцизм». Виділено часові періоди найактивнішого надходження англіцизмів до шведської мови та виокремлено основні сфери проникнення англійських запозичень. Зазначено, як відбувається адаптація більшості англіцизмів у шведській мові. Наведено класифікацію англійських слів та конструкцій, що ввійшли до мовної практики шведів, залежно від мети застосування, а саме: англіцизми для позначення нових понять, пов'язаних зі сферою нових технологій; вирази шведською мовою, створені за зразком відповідних англійських фраз; англійські слова, що вживаються шведами для надання емоційного забарвлення сказаному. Досліджено таке явище, як перемикання кодів. Установлено, що перемикання кодів – це перехід із національної мови до англійської (і навпаки) у щоденному побутовому спілкуванні, що призводить до двосторонньої інтерференції англійської та національних мов. Виокремлено шість типів перемикання кодів, а саме: перемикання на рівні окремих слів; перемикання на рівні словосполучення; білінгвальна гра слів; включення окремих англійських речень до тексту національною мовою; перемикання англійською мовою на рівні мікротексту на шведських вебсайтах, у рекламних роликах, інструкціях; перемикання коду на рівні тексту в предметних сферах, доменах мови, що охоплюють будь-які спеціалізовані сфери.

Ключові слова: англіцизми, шведська мова, запозичення, перемикання кодів, мовна сфера.

The article proves that the problem of distribution and use of English borrowings in Swedish at the present stage is extremely relevant. The factors that contributed to the spread of English in the world are highlighted, namely: learning English, in most cases, is easy, because its grammar is simple and logical; English was the official language in most of the colonies of the British Empire, and its borders covered large areas; after the end of the Second World War, the political and economic influence of the United States increased, which became the so-called “catalyst” for the spread of the English language in the world community; a constantly growing number of international companies and organizations and cooperation with other countries require the use of a single language; the emergence of the Internet and the acceleration of globalization. Different views on interpretation of the concept “English loanword” are analyzed. The time periods when English loanwords made their way into the Swedish language most actively are identified and the main spheres of introduction of English loanwords are singled out. It is indicated how the majority of English loanwords are adapted in the Swedish language. The classification of English loanwords and constructions included in the language practice of the Swedes, depending on the purpose of their use, are highlighted, namely: English loanwords to denote new concepts related to the field of new technologies; expressions in Swedish, created on the model of the corresponding English phrases; English loanwords used by the Swedes to give emotional coloring to what is said. A phenomenon such as code switching has been studied. It has been established that code switching is a transition from the national language to English and vice versa in everyday communication, which leads to two-way interference of English and national languages. Six types of code switching are distinguished, namely: switching at the level of individual words; switching at the phrase level; bilingual play on words; inclusion of separate English sentences in the text in the national language; switching to English at the level of microtext on Swedish websites, in commercials, instructions; text-level code switching in subject areas, language domains, covering any specialized areas.

Key words: English loanwords, the Swedish language, borrowings, code switching, language area.

Постановка проблеми. У сучасному світі значно розширилися соціальні, культурні, політичні, наукові, економічні зв'язки між різними країнами. Розширення зв'язків впливає і на розвиток мов, сприяючи поповненню лексичного складу різноманітними запозиченнями. Загальновідомо, що саме англійська мова є найбільшим джерелом запозичень для всіх інших мов. Роль англійської мови в сучасному світі не можна переоцінити. Запозичення з англійської мови активно доповнюють лексику мов різних народів і належать до різноманітних сфер життя [2, с. 21]. На сучасному етапі англомовні запозичення у шведській мові побутують у різних сферах життєдіяльності, оскільки стрімкий розвиток науки, техніки, медицини, програмування, літератури та мистецтва зумовлює процес імплементації слів іншомовного походження (англомовних лексичних одиниць) у сучасний комунікативний дискурс шведської мови. Саме тому неабиякої актуальності набуває проблема поширення та вжитку англомовних запозичень у шведській мові.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблема англійських запозичень у шведській мові є малодослідженою в українському науковому просторі. Вітчизняні вчені не приділяли достатньої уваги проникненню англіцизмів у скандинавські мови, зокрема шведську. Це питання вивчали здебільшого закордонні фахівці. Зокрема, М. Стольхаммар (M. Stålhammar) [11] досліджував історичний вплив англійської мови на шведську; Ю.А. Кристал (J-A. Chrystal) [6] вивчала англіцизми у шведських засобах масової інформації; Р. Хьоглін (R. Höglin) [9] розглядала англіцизми як загрозу скандинавським мовам; Д.С. Бородіна [1] прослідковувала взаємодію англійської та скандинавських мов; О.М. Чекаліна [4] простежувала особливості мовної ситуації у сучасній Швеції та її мовну політику щодо англіцизмів. Незважаючи на низку праць, присвячених окресленій проблемі, питання ґрунтовного дослідження англомовних запозичень у шведській мові залишається не зовсім розкритим.

Мета статті – комплексно дослідити проблеми розповсюдження та вжитку англомовних запозичень у шведській мові. Досягнення мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- виокремити фактори, які сприяли поширенню англійської мови в загальносвітовому просторі;
- визначити сутність поняття «англіцизм»;
- історично проаналізувати поширення англомовних запозичень у шведській мові;
- дослідити групи, на які поділяють усі англійські слова та конструкції, що ввійшли до мовної практики шведів;
- розглянути явище перемикавання кодів.

Виклад основного матеріалу. Одним із головних показників еволюції мови є її безперервний розвиток. Якщо мова має здатність створювати нові слова і словосполучення, відкрита до іншомовних запозичень, то вона залишається «життєздатною». Процес запозичення іншомовних одиниць – невід’ємна частина розвитку мов. Результати цього процесу – мовні одиниці, що забезпечують нам ефективну комунікацію не тільки одне з одним, а і з носіями інших мов. Із другої половини ХХ ст. англійська мова поступово стає мовою міжнародного спілкування і зараз її вплив на інші мови світу є беззаперечним. Н.О. Лошакова і В.Г. Павленко [3] виокремлюють кілька факторів, які сприяли поширенню англійської мови в загальносвітовому просторі:

- вивчення англійської мови дається легко, адже її граматики проста і логічна;
- англійська мова була офіційною мовою в більшості колоній Британської імперії, а її кордони охоплювали значні території;
- після закінчення Другої світової війни зріс політичний та економічний вплив США, що стало так званим «каталізатором» поширення англійської мови у світовому співтоваристві;
- кількість міжнародних компаній і організацій, яка постійно зростає, співпраця з іншими країнами вимагає використання єдиної мови;
- поява Інтернету і, як наслідок, прискорення процесів глобалізації, які сформували «масову культуру», в основі якої лежать духовні цінності США і Великобританії [3, с. 2–3].

Неминучим процесом настільки глобального поширення англійської мови є проникнення англомовних запозичень (англіцизмів) у безліч мов світу, зокрема в скандинавські, включно зі шведською.

Розглядаючи англіцизми у шведській мові, вважаємо за необхідне визначитися із самим поняттям «англіцизм», адже досі не існує загаль-

ноприйнятого тлумачення цього концепту і різні дослідники дають різні визначення цьому поняттю. Трактуючи поняття «англіцизм», більшість дослідників схиляються до того, що це лише запозичення з англійської мови окремих лексичних одиниць, які адаптуються в системі мови-рецептора та інтегруються в неї [7, с. 152]. М. Гьорлах (М. Görlach) визначає англіцизм як слово або ідіоматичне словосполучення, яке зберігає свою англійську форму (у письмі, вимові, морфологічній структурі або в одній із цих трьох категорій) і потрапляє до словника мови-реципієнта [8, с. 1]. На думку А. Онисько (А. Onysko), поняття «англіцизм» є ширшим і позначає будь-який результат процесу впливу англійської мови на мову-реципієнта [10, с. 91–93]. Таким чином, англіцизмами можна вважати лексичні, структурні, фонологічні елементи мови-реципієнта, формально співвідносні з подібними елементами англійської мови [1, с. 28].

«Взаємини» шведської мови з англійською є досить тривалими. Шведська мова відчула на собі досить сильний вплив англійської мови, що спричинило збільшення кількості англомовних запозичень. Як не дивно, сучасні шведські лінгвісти вбачають у цьому позитивну тенденцію, адже шведська мова стає «виразнішою» [4]. Шведська науковиця Ю.А. Кристал (J.-A. Chrystal) [6] у своєму дослідженні англіцизмів у шведських засобах масової інформації стверджує, що кількість англійських запозичень у шведських ЗМІ не створює загрози для шведської мови.

Уважається, що проникнення англіцизмів у шведську мову почалося ще у ХІІІ ст. [11]. Однак період найактивнішого надходження англіцизмів до шведської мови припадає на ХІХ століття – час наукових проривів та швидких темпів індустріального розвитку. Із середини ХІХ ст. у шведській мові різко зростає кількість англомовних запозичень. У цей час домінують прямі запозичення та іменники. Не дивно, що запозичуються лексичні одиниці з галузі науки та техніки, наприклад: *helium, darwinism, twill, bor*. Однак проникають у шведську мову й англіцизми з інших галузей знань: *budget, partner, champion, toast, tornado* тощо. Наступний «бум» у проникненні англомовних запозичень у шведську мову припадає на початок ХХІ ст., коли до шведської проникають такі англійські слова, як *business, radar, showbiz, vitamin, display, jeans, racism, ping-pong, frisbee, bunker, periskop* (англ. *periscope*), *vinyl, hormone* (англ. *hormone*), *milkshake, popcorn, loafers, loser* тощо. Як бачимо, сфери проникнення англіцизмів є досить різноманітними – медицина, фінанси,

техніка, спорт, військова справа, одяг, їжа. Однак цей період характеризується не лише великими обсягами запозичення слів і виразів, а й втраченою цілих мовних сфер, у яких відбувається найбільша кількість міжнародних контактів, де володіння англійською є необхідним для здійснення успішного спілкування, а шведські лексичні одиниці піддаються витісненню. Таким чином, поступово, але впевнено англійська мова набуває все вагомішого статусу у шведському суспільстві.

Шведська мова є аналітичною, де граматику передається через синтаксис, саме тому адаптація більшої половини англіцизмів у шведській мові відбувається фонетичним та морфологічним способами, тоді як орфографічне освоєння все частіше стає другоплановим і часом може просто бути відсутнім. У шведській мові навіть є поняття "*blandspråkpolicy*" (змішана мовна політика), що означає досить податливу мовну політику щодо асиміляції англіцизмів. Вона полягає в обережному інтернаціоналізмі та стриманому пуризмі в орфографії та словозміні [4, с. 15].

Н.Г. Шпаковська [5] поділяє всі англійські слова та конструкції, що ввійшли до мовної практики шведів, на кілька груп (залежно від мети застосування). До першої найбільшої за кількістю запозичень групи належать англіцизми для позначення нових понять, пов'язаних зі сферою нових технологій. Прикладом можуть слугувати такі дієслова, як *checka* (англ. *to check*), *chatta* (англ. *to chat*), *editera* (англ. *to edit*), *logga in* (англ. *to log in*), а також іменники, до яких складно підібрати шведські аналоги через те, що предмети та явища, які вони позначають, раніше просто не існували *browser*, *email*, *printer*, *site*, *software*, *support*, *voicemail*.

Наступна група англіцизмів містить вирази шведською мовою, створені за зразком відповідних їм англійських фраз. Найчастіше це дослівно перекладені фразеологізми та конструкції з фразовими дієсловами. Наприклад:

upp till dig (англ. *up to you*), *ha en bra dag* (англ. *have a nice day*), *bra fråga* (англ. *good question*) 'добре питання'.

До третьої групи належать англійські слова, що вживаються шведами для надання емоційного забарвлення сказаному. До таких слів та словосполучень належать такі: *ok*, *yes*, *once in a lifetime*.

Таким чином, дослідниця підсумовує, що у шведській мові запозичена англомовна лексика часто вживається в усному мовленні, особливо під час неформального спілкування, несе додаткове смислове навантаження та допомагає мовцеві виразити свої емоції. Використання англі-

цизмів також пов'язане із вживанням відомих у певних соціальних групах фраз, знайомих усім учасникам цієї групи, а тому однаково ними декодованих та інтерпретованих [5, с. 72–74].

У своєму дослідженні впливу англійської мови на мови скандинавських народів норвезька науковиця Р. Хьоглін звертає особливу увагу на таке явище, як перемикування кодів [9, с. 104]. Д.С. Бородіна [1] вважає перемикування кодів ознакою гібридизації сучасного скандинавського дискурсу і вбачає в ньому неабияку загрозу для скандинавських мов. Перемикування кодів означає перехід із національної мови на англійську (і навпаки) у щоденному побутовому спілкуванні, що призводить до двосторонньої інтерференції англійської та скандинавських мов. Найчастіше таке перемикування кодів трапляється у формі залучення англійських слів та словосполучень до національної мови і є серйозним соціолінгвістичним фактором, що свідчить про соціальний статус та стереотипи поведінки у молодіжних та професійних спільнотах. Розширюючи можливості мовного спілкування та сприяючи створенню солідарних міжособистісних відносин, перемикування кодів може набувати різних форм (від уживання одного іншомовного слова під час спілкування рідною мовою до поперемінного висловлювання двома мовами в процесі комунікації).

Вирізняють 6 типів перемикування кодів (переходу в процесі мовного спілкування з національної мови на англійську (і навпаки)): перемикування на рівні окремих слів (наприклад, стандартне коротке запитання *okay?* часто вживається у процесі міжособистісного спілкування шведською мовою); перемикування на рівні словосполучення; білінгвальна гра слів; включення окремих англійських речень до тексту національною мовою; перемикування англійською мовою на рівні мікротексту на шведських вебсайтах, у рекламних роликах, інструкціях, призначених для національних та іноземних користувачів; перемикування коду на рівні тексту в предметних сферах, доменах мови, що охоплюють будь-які спеціалізовані сфери, як-от у науковій літературі, комп'ютерних іграх, діловій документації великих компаній, піснях тощо [1, с. 30].

Однак варто зауважити, що в перемикуванні кодів більшість шведських лінгвістів не вбачають жодної загрози для шведської мови, адже шведи вставляють у мову ті чи інші англомовні одиниці для надання мові експресивності або встановлення контакту зі співрозмовником. Дослідивши думки шведських фахівців щодо впливу англійської мови на шведську, можемо стверджувати, що кількість поглядів та думок щодо цього явища

різниться від однієї групи дослідників до іншої. Як уже було зазначено вище, деякі лінгвісти розглядають вказані мовні процеси досить позитивно, інші ж вважають, що надмірна кількість невинуватих запозичень, яка вже призводить до зникнення цілих мовних сфер, може з часом дуже пагубно вплинути на шведську мову і призвести до того, що вона буде використовуватися тільки на повсякденно-побутовому рівні.

Висновки. Отже, сьогодні англійська мова є інструментом глобалізації, що охоплює весь світ. Процес глобалізації, що диктує необхідність поширення англійської мови як універсальної, спричиняє її поступове проникнення в усі

сфери спілкування скандинавських мов, зокрема шведської. У сучасній шведській мові спостерігається тенденція до досить активного запозичення англійських одиниць. Англіцизми проникають у шведську мову або взагалі без змін, або в адаптованому до шведської мови варіанті. Варто зауважити, що мова постійно змінюється та розвивається, саме тому мовні запозичення є невід'ємною частиною кожної мови. Завдяки запозиченням мова збагачується новими лексичними одиницями, які спрощують розуміння окремих явищ науково-технічного прогресу та світових тенденцій, а також підтримують розвиток мови та її актуальність у сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бородин Д.С. Пути взаимодействия английского и национальных языков в скандинавском регионе. *Балтийский гуманитарный журнал*. 2018. Т. 7. № 1(22). С. 27–31.
2. Есенова Е. Адаптація англійських запозичень в сучасній українській мові та деякі питання міжнародних відносин: стан проблеми. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія. Романо-германська філологія*. 1996. Вип. 3. С. 21–24.
3. Лошакова Н.А., Павленко В.Г. История и адаптация англицизмов в русском языке. *Научно-методический электронный журнал «Концепт»*. 2019. №. 5. С. 2–3.
4. Чекалина Е.М. Особенности языковой ситуации и языковая политика в современной Швеции. *Вестник Московского университета. Серия 9. Филология*. 2019. №. 6. С. 9–20.
5. Шпаковская Н.Г. Семантико-стилистический анализ англицизмов в шведском языке. *БГУ: ОБЩЕСТВЕННЫЕ НАУКИ: Языкознание*. 2014. Вып. 4. С. 72–74.
6. Chrystal J-A. *Engelskan i svensk dagspress*. Solna: Esselte stadium, 1988. 246 s.
7. Gottlieb H. The Impact of English / Danish TV Subtitles as Mediators of Anglicisms. *ZAA: Zeitschrift fur Anglistik und Amerikanistik*. 1999. Vol. 47(2). P. 133–153.
8. Görlach M. *Still more Englishes*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2002. 240 p.
9. Höglin R. *Engelska språket som hot och tillgång i Norden*. 2002. 141 s.
10. Onysko A. *Anglicisms in German: Borrowing, Lexical Productivity, and Written Codeswitching*. Berlin-New York: Walter de Gruyter, 2007. 346 p.
11. Stålhammar M. *Engelskan i svenskan. Åttahundra år av lånade ord och språkliga influenser*. Falun, 2010. 258 s.